

URZĄD WOJEWÓDZKI W SZCZECINIE
INSTYTUT BADAŃ SYSTEMOWYCH
Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Szczecinie

**MODELOWANIE ORGANIZACJI
I SYSTEMY INFORMATYCZNE
W GOSPODARCE REGIONU**

Szczecin 1993

**MODELOWANIE ORGANIZACJI
I SYSTEMY INFORMATYCZNE
W GOSPODARCE REGIONU**

Praca pod redakcją
Prof. dr hab. Zygmunta DOWGIAŁŁO

Szczecin 1993

Publikacja zawiera referaty i doniesienia przygotowane na ogólnopolską konferencję zorganizowaną przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie i Instytut Badań Systemowych PAN, Oddział w Szczecinie

Wykonano z oryginałów tekstowych dostarczonych przez autorów referatów

Publikacja finansowana ze środków Biura ds. Administracji Publicznej Urzędu Rady Ministrów

ISBN 83 - 85847 - 20 - 0

42846

DRUK ZAKŁAD POLIGRAFICZNY
ul. Ku Stajcu 97, 71-046 SZCZECIN tel. 759-04

STRATEGIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Pełna i wszechstronna transformacja systemowa gospodarki naszego kraju wymaga wielowymiarowego podejścia, nie tylko podmiotowego (związanego z danymi podmiotami gospodarczymi), przedmiotowego (np. sektorowego), ale także przestrzennego i dynamicznego (związanego z układem regionalnym, czy też lokalnym).

Niewątpliwie ważne jest, aby wypracowując modele i strategie rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie społeczności lokalnych nie zapominać o potrzebie wypracowywania całościowych, globalnych strategii rozwoju. Jednakże wydaje się, że najpierw sprawą najważniejszą i podstawową jest ukazanie modelowych rozwiązań dla strategii rozwoju społeczności lokalnych, jego specyficznych i swoistych dla danych społeczności lokalnych algorytmów rozwoju.

Trzeba bowiem pamiętać o tym, że istota życia gospodarczego, politycznego, społecznego, kulturalnego i ogólnocywilizacyjnego najpełniej ujawnia się czy też wręcz powinna się ujawniać na samym dole układów przestrzennych (tj. na wsi i w gminie).

Konstruktywne i twórcze podejście do przedstawionego w referacie problemu związane jest przede wszystkim z udzieleniem możliwie wyczerpujących odpowiedzi na następujące pytania:

1. Jaki jest optymalny system gospodarki rynkowej, gwarantujący skuteczność i efektywność przyjętego modelu strategii rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych?

2. Jaka jest najodpowiedniejsza cezurą czasowa i przestrzenna dla najbardziej optymalnej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych?
3. Jakie są podstawowe czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych?
4. Jakie są możliwe i istotne dla społeczności lokalnych metody rozwoju społeczno-gospodarczego?

Rozważania podjęte z postawionymi tu pytaniami stanowią oś organizującą dla mojego referatu.

Wybór właściwego systemu gospodarki rynkowej

Przechodzenie Polski od gospodarki nakazowo-rozdzielczej, centralnie kierowanej, od tzw. realnego socjalizmu do demokracji parlamentarnej i gospodarki rynkowej jest faktem bezspornym.

Dyskusyjne jest natomiast samo tempo, zakres, charakter i treść procesu transformacji, a przede wszystkim wybór generalnych zasad i reguł według których ma się realizować transformacja naszej gospodarki.

Próbując scharakteryzować główne różnice w programach społeczno-gospodarczych istniejących ugrupowań politycznych w Polsce, najogólniej można wyróżnić wśród nich dwie skrajne orientacje¹:

- a) orientację konserwatywno-liberalną, nastawioną na program tzw. szybkiej prywatyzacji oraz negującą potrzebę szerszej interwencji społecznej i ekonomicznej państwa,
- b) orientację populistyczną, zarówno o charakterze prawicowym, jak i propagandowo-lewicowym, legitymującą się obietnicami socjalnymi i postulatami roszczeniowymi.

¹Por. T. Przeciszewski, Społeczna gospodarka rynkowa, "Wiś i Państwo" 1992, nr 4, s. 72 i następane.

Zaprezentowane tu dwie orientacje polityczno-społeczne, występujące w poszukiwaniach teoretyków i polityków gospodarczych, najogólniej rzecz ujmując można sprowadzić do dwóch koncepcji: liberalno-neoliberalnych i chrześcijańsko-socjaldemokratycznych.

Czołowym teoretykiem nurtu neoliberalnego w ekonomii politycznej jest *prof. M. Friedman* z tzw. "szkoły chicagowskiej". Typowymi przykładami liberalnej gospodarki rynkowej była tzw. "reganomika" w USA i "tatcheryzm" w Wielkiej Brytanii.

Do drugiego nurtu, tzw. społecznej gospodarki rynkowej, należą m.in. koncepcje siły równoważącej *prof. J.K. Galbraitha* oraz koncepcje zwolenników chrześcijańskiej doktryny społecznej. Koncepcje społecznej gospodarki rynkowej wywarły największy wpływ na kształtowanie się polityki gospodarczo-społecznej w RFN.

Jednakże problemem ciągle otwartym jest, która z tych koncepcji, z punktu widzenia globalnego rozwoju społeczno-gospodarczego, jest bardziej właściwa, gwarantująca wszechstronny oraz dynamiczny i efektywny rozwój naszego kraju, po możliwie najniższych kosztach społecznych. Aby odpowiedź na postawiony problem była możliwa należy prowadzić pogłębione studia, analizy i badania empiryczne we wszystkich tych krajach, w których wyróżnione koncepcje stanowią podstawę ich gospodarek. Nie dysponując obecnie takim pogłębionym materiałem dowodowym wydaje się jednakże, że wiele przesłanek, a nawet faktów obiektywnie sprawdzonych świadczy o wyższości koncepcji chrześcijańsko-socjaldemokratycznej, czyli tzw. społecznej gospodarce rynkowej.

Pojęcie społecznej (socjalnej) gospodarki rynkowej pojawiło się w światowej literaturze ekonomicznej i politycznej w pracy niemieckiego autora *A. Müllera-Armacka* w 1947 r.²

Stało się ono głośne dzięki zastosowaniu go w 1948 roku przez ówczesnego ministra gospodarki RFN, Ludwika Erharda, jednego z przywódców tamtejszej CDU (Unia Chrześcijańsko-Demokratyczna), późniejszego wicekanclerza, kanclerza i przewodniczącego CDU.

Społeczna gospodarka rynkowa - zdaniem *A. Müllera-Armacka* - implikuje taki ustrój gospodarki, który z jednej strony akceptuje zasady liberalizmu gospodarczego i gospodarki rynkowej, z drugiej jednak nadaje szczególną rangę celom społecznym powiązanim z procesem gospodarczym wprowadzając w tym celu odpowiednie regulatory przebiegu procesów gospodarczych. Program przedstawiony przez *Müllera-Armacka* sprowadzał się zatem do postulatu "powiązania zasady swobody działania na rynku z zasadą wyrównania społecznego"³.

Istota społecznej gospodarki rynkowej według *S. Nowackiego* określana jest przez następujące czynniki:⁴

- mechanizm rynkowy jest globanym i powszechnym sposobem alokacji,
- działalność gospodarcza oparta jest na różnych własnościach, a jej znaczenie oraz skala określane są jedynie przez efektywność gospodarczą;

²A. Müller-Armack: *Wirtschaftslenkung und marktwirtschaft*, 1947. Dalsze rozwinięcie tej koncepcji zob. *Wirtschaftsordnung und Wirtschaftspolitik*, Freiburg in Br. 1966. Podaję za T. Przeciszewskim, *Chrześcijańskie źródła społecznej gospodarki rynkowej*, "Więś i Państwo" 1993, nr 1.

³Socjalna gospodarka rynkowa. Jak to robią Niemcy, Wydawca Fundacja im. Friedricha Eberta, Przedstawicielstwo w Polsce, Warszawa 1992, s. 11, 12 i następne.

⁴S. Nowacki, *Przedsiębiorstwa małej i średniej skali w społecznej gospodarce rynkowej*, "Roczniki Spółdzielczego Instytutu Badawczego" 1991, nr 4.

- państwo jako instytucja zewnętrzna oddziałuje na procesy gospodarcze;
- państwo kształtuje społeczne warunki pracy i życia społeczeństwa,
- samorząd spełnia ważne stanowiące funkcje w procesach gospodarczych.

Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej traktuje rolę samorządów (i ich funkcji informacyjnych, strategicznych, taktycznych, partycypacyjnych, kontrolnych, a przede wszystkim stanowiących) jako ważny czynnik usprawniający gospodarkę poprzez upodmiotowienie uczestników procesów gospodarczych.

Teoria liberalizmu gospodarczego preferuje funkcje menedżerskie, natomiast w teorii społecznej gospodarki rynkowej dopuszczalne jest łączenie funkcji samorządu właścicieli i samorządu pracowniczego, spółdzielczego z funkcjami menedżerskimi.

System społecznej gospodarki rynkowej - jak sądzę - zapewnia społecznościom lokalnym najlepsze z możliwych warunki rozwoju, implikując jednocześnie ich najwyższy poziom efektywności ekonomicznej i społecznej.

Wedle tego systemu gospodarki wszystkie podmioty gospodarcze są równoprawne, dopuszcza się pluralizm metod i form działania, co jest nader istotne w strategii rozwoju społeczności lokalnych.

Natomiast system gospodarki rynkowej w jej skrajno-liberalnej formie powszechnej prywatyzacji wszystkich podmiotów gospodarczych, pociąga za sobą dyskryminację innych form własności, zwłaszcza spółdzielczej drogi aktywizacji gospodarczej w społecznościach lokalnych.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych w układzie czasowo- przestrzennym

Trzy podstawowe funkcje określają najpełniej czasowo-przestrzenny układ rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych. Są to funkcje strategiczne, funkcje taktyczne i funkcje operacyjne. Istniejące dotychczas i obecnie układy czasowo-przestrzenne (np. trójelementowe: region - społeczność lokalna - samorząd terytorialny), wyznaczane takim a nie innym podziałem administracyjnym Polski i obowiązującym systemem polityki gospodarczej w sposób swoisty i jakościowo zróżnicowany określały występowalność i współzależność wymienionych funkcji, współlistotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych.

Strategie rozwoju poszczególnych społeczności lokalnych mogą być różne, zarówno ze względu na ich czasokres, zakres, charakter i treść. Mogą one dotyczyć krótkich, średnich i długich okresów rozwojowych, w zależności od występujących w społecznościach lokalnych spraw i problemów, które należy w najwłaściwszym dla nich czasie rozwiązać. Np. zagadnienia związane z bezrobociem, niedorozwojem infrastruktury technicznej i społecznej, zanikiem społeczno-gospodarczej aktywności posiadają swoje określone cezury czasowe, momenty krytyczne, których przekroczenie wywołuje nieodwracalne skutki.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych w Polsce nie była i nie jest jednorodna i statyczna, lecz podlegała i podlega ciągłym przekształceniom i ewolucjom. Interesujące byłoby w tym względzie przesłedzenie poglądów teoretyków i dokonań praktyków gospodarczych, zwłaszcza II-giej i III-ciej Rzeczypospolitej, zarówno w stosunku do całej gospodarki, jej układów regionalnych i lokalnych, jak i

gospodarki spółdzielczej⁵.

Na przykład pod koniec lat czterdziestych i na początku lat pięćdziesiątych w tzw. Polsce Ludowej upowszechniał się system nakazowo-decyzyjny w wyznaczaniu strategii rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych, co było wynikiem postępujących procesów centralizacji w całej gospodarce kraju.

W latach sześćdziesiątych natomiast społeczności lokalne uzyskały daleko idącą samodzielność i upodmiotowienie w samostanowieniu o własnym rozwoju układów wioskowych i gminnych. W latach siedemdziesiątych mamy do czynienia z kolejną fazą centralizacji polityki gospodarczej naszego kraju, odgórnego i polityczno-administracyjnego sterowania rozwojem lokalnym. Pod koniec 1980 r. - jak wiemy - szczególnie silnie odżyły tendencje upodmiotowienia i demokratyzacji struktur zarządzania w społecznościach lokalnych, a zwłaszcza w tzw. pierwszym i drugim okresie reformy gospodarczej.

Jednakże o rzeczywistych przejawach zapoczątkowanych zmian dotychczasowego systemu gospodarczego (tzw. gospodarki nakazowo - rozdzielczej) możemy dopiero mówić po 4-tym czerwca 1989 r.

Czteroletni już prawie w naszym kraju okres przechodzenia od gospodarki nakazowo-rozdzielczej do gospodarki wolnorynkowej ciągle nie jest jeszcze jednoznaczny ze względu na wybór najwłaściwszego systemu gospodarczego dla Polski, co z kolei nie pozostaje bez wpływu na wybór najodpowiedniejszej i najbardziej optymalnej strategii rozwoju społeczno - gospodarczego społeczności lokalnych.

⁵Zob. Z. Chyra-Rolicz, *Z tradycji polskiej spółdzielczości II Rzeczypospolitej*, Polski Dom Wydawniczy "Ławica", Warszawa-Poznań 1992.

Czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych

W teoretycznych założeniach badań nad strategią rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych, implikowanych zasadami społecznej gospodarki rynkowej, przyjęto za punkt wyjścia hipotezę, że rozwój lokalny oparty jest przede wszystkim na zaangażowaniu, inicjatywie i aktywnym uczestnictwie obywateli zamieszkujących konkretne terytorium i będących członkami społeczności lokalnej. Rozwój ten, wspomagany kreatywnym systemem kredytowym, dokonuje się na czterech płaszczyznach: gospodarczej, politycznej, społecznej i kulturalnej dzięki tworzącym się w społecznościach lokalnych układom wspólnotowym, więziotwórczym i postawotwórczym⁶.

W sferze gospodarczej rozwój lokalny przejawia się przede wszystkim w rozwijaniu indywidualnej i zbiorowej przedsiębiorczości, w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, przy wykorzystaniu miejscowych zasobów: surowców, siły roboczej, krajobrazu itp. Rozwój na płaszczyźnie gospodarczej odbywa się zarówno przy twórczym wykorzystaniu czynników endogennych (wewnętrznych), będących we władaniu społeczności lokalnych, jak i czynników egzogennych (zewnętrznych) pod kontrolą społeczności. Kontrola jest elementem nieodzownym dla strategii rozwoju społeczności lokalnych. Istotna ona jest zwłaszcza wtedy, gdy dana organizacja gospodarcza albo państwo podejmuje na jakimś terenie inwestycje nie licząc się z miejscową społecznością. Kierunek waloryzacji

⁶Por. na ten temat m.in. P. Dutkiewicz, G. Gorzelak (red.), *Problemy rozwoju lokalnego*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa 1988; G. Gorzelak, *rozwój regionalny Polski w warunkach kryzysu i reformy*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa 1989; B. Jałowicki, *Rozwój lokalny*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa 1989; J. Szczyński, *Polska wobec wyzwań przyszłości*, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW Instytut Gospodarki Przestrzennej, Warszawa 1989.

przestrzeni lokalnej, zamieszkiwanej przez daną społeczność lokalną, nie może się odbywać bez udziału i wiedzy jej mieszkańców.

O rozwoju lokalnym na płaszczyźnie politycznej możemy mówić jedynie wtedy, kiedy układ lokalny jest autonomiczny i korzysta z prawa samostanowienia, zarówno w zakresie alokacji zasobów, jak i możliwości podejmowania decyzji o własnych sprawach w sposób demokratyczny i samorządny. Obowiązująca w danym okresie historycznym polityka gospodarcza - jak wykazuje dotychczasowe doświadczenie - ogranicza lub stymuluje rozwój społeczności lokalnych.

Rozwój lokalny na płaszczyźnie społecznej jest z kolei możliwy zwłaszcza wtedy, kiedy społeczność ma możliwości artykułowania swoich indywidualnych i grupowych interesów, zrzeszania się oraz przyjęcia odpowiedzialności za sferę codziennego życia i jego obsługi w dziedzinie oświaty, kultury, służby zdrowia i opieki społecznej.

Rozwój lokalny w dziedzinie kultury wymaga przede wszystkim możliwości korzystania z własnych, niezależnych od państwa instytucji i środków społecznego przekazu: lokalnej prasy, radia i telewizji.

Rozwój społeczno-gospodarczy społeczności lokalnej (gminy, wsi) jest uwarunkowany zakresem i poziomem występującego w niej bezrobocia oraz możliwości wykorzystania grupowych form aktywności. Czynniki różnicujące rozwój społeczno-gospodarczy społeczności lokalnej (gminy, wsi) są wypadkową jej uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, obiektywnych i subiektywnych. Niemalą rolę w tym względzie odgrywa możliwość uzyskania kredytów, stan infrastruktury społecznej i technicznej, aktywności władz i samorządu lokalnego oraz stan świadomości społecznej społeczności lokalnych, utrwalonych hierarchii wartości, przyjętych i uznawanych wzorów postaw i zachowań. Ważne są tu także zastępy zróżnicowania regionalne, opóźnienia cywilizacyjne, urbanistyczne i kul-

turalne, istniejący stan struktury agrarnej i oświaty rolniczej, poziom i kierunki produkcji rolniczej oraz przemysłu rolno-spożywczego. Katalizatorem są również liderzy oraz zasięg oświaty i wykształcenia wszystkich mieszkańców badanych społeczności lokalnych, ich doświadczenia w przedsiębiorczości i w różnych formach grupowej aktywności.

W ramach społecznej gospodarki rynkowej istnieje pełna możliwość wszechstronnego rozwoju społeczności lokalnych na płaszczyźnie gospodarczej, politycznej, społecznej i kulturalnej.

Spółdzielcza forma gospodarowania - jako metoda rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych

Spółdzielczość z istoty swej, z jej wymiaru ekonomicznego i społecznego najbardziej przylega do systemu społecznej gospodarki rynkowej. Przyczynia się m.in. do aktywizowania zdrowej konkurencji, zwłaszcza w społecznościach lokalnych przez wzmacnianie samodzielności ekonomicznej słabszych podmiotów życia gospodarczego, stwarzanie im, przez zrzeczenie się, możliwości szerszego i efektywniejszego uczestnictwa w obrocie gospodarczym, w szeroko pojętej działalności gospodarczo-produkcyjnej (w tym przede wszystkim w przetwórstwie rolno-spożywczym) i usługowej.

Spółdzielczość, a zwłaszcza spółdzielczość wiejska, w warunkach gospodarki rynkowej może być mniej szkodliwa z punktu widzenia ekologii, a jednocześnie uznawana jest za jedną z efektywniejszych form ograniczania bezrobocia. Ponadto w zatamizowanym społeczeństwie postkomunistycznym niesie też ona ze sobą integrację społeczną, bez której w społecznościach lokalnych nie da się zbudować samorządów terytorialnych.

Więcej, spółdzielcza metoda gospodarowania, poprzez jej wymiar efek-

tywności ekonomicznej i społecznej, jest ważnym ogniwem w wielofunkcyjnym rozwoju wsi, jej infrastruktury technicznej i społecznej, w krzewieniu postępu gospodarczego, biologicznego, organizacyjno-technicznego i społecznego.

Gospodarka rynkowa powoduje przewartościowanie dotychczas uznawanych oraz gloryfikowanych walorów i zasad spółdzielczych, zmusza do szukania nowych niekonwencjonalnych rozwiązań. Najogólniej można powiedzieć, że Polsce jest potrzebny pluralizm rozwiązań spółdzielczych, różnorodność form i typów, metod i sposobów działania, a nie znany dotąd - totalitarny, centralistyczny system spółdzielczy.

Wydaje się, iż nadal najbardziej konstruktywnym elementem spółdzielni, niezmiernie istotnym w społecznościach lokalnych jest idea współdziałania, solidaryzmu grupowego oraz kształtujących się więzi członkowskich i postaw samorządowych współtworzących zasadę racjonalnego gospodarowania zarówno w jej wymiarze efektywności ekonomicznej, jak i społecznej.

Spółdzielnie w warunkach gospodarki rynkowej przestają być tylko przykładem dobrowolnego zrzeszenia się osób na zasadach demokratycznych, muszą być także, albo przede wszystkim przedsiębiorstwami, działającymi na zasadach współczesnego menedżeryzmu oraz metod marketingu. Spółdzielczość stanowi formę obronną jej członków przed negatywnymi skutkami bezwzględnej rywalizacji rynkowej, przed dotkliwą polaryzacją ekonomiczną społeczeństwa, degradacją humanitarnych zasad w działalności gospodarczej.

W przeciwieństwie do spółek spółdzielczość jest bardziej odporna na spekulacje, szczególnie w obecnym początkowym stadium gospodarki rynkowej, zwanej przez niektórych teoretyków spółdzielczości kapitali-

zmem grynderskim⁷.

Ze względu na specyfikę społeczności lokalnych najwięcej możliwości ujawniania się i rozwoju przedsiębiorczości poprzez spółdzielczą metodę gospodarowania, w jej wymiarze ekonomicznym i społecznym, mają spółdzielnie rolnicze, a zwłaszcza zaopatrzenia i zbytu, handlowe, przetwórstwa rolno-spożywczego, rolnicze spółdzielnie produkcyjne, wiejskie spółdzielnie turystyczno-wypoczynkowe.

Spółdzielcza metoda gospodarowania najpełniej realizuje się w wymiarze efektywności ekonomicznej i społecznej, będącej swoistą, dialektywną postacią wszelkiej działalności ludzkiej. Perspektywa ekonomiczna przeplata się z perspektywą społeczną i historyczną. Efektywność społeczna organizacji i spółdzielczych podmiotów gospodarczych działających w społecznościach lokalnych jest także miarą ich stopnia demokracji wewnątrzspółdzielczej, kształtowania się postaw samorządowych, stosunków międzyludzkich, klimatu i atmosfery, zdobyczy socjalno-bytowych, kulturalnych i społeczno-wychowawczych. Jest ona miarą poziomu życia materialnego, kulturalnego członków, ale także ich poziomu świadomości społecznej, postaw moralnych i obywatelskich. Efektywność ekonomiczna jest warunkowana efektywnością społeczną i jest jej wynikiem. Ta wzajemna korelacja i niesprzeczność określa spółdzielczą metodę gospodarowania.

Najogólniej mówiąc efektywność ekonomiczna wyraża się racjonalnością i słuszością doboru środków i metod działania celem uzyskiwania na odpowiednim poziomie efektów prowadzonej działalności gospodarczej, usługowej. Efektywność społeczna przejawia się także w zakresie doskonalenia czynnika ludzkiego, nie tylko jego kwalifikacji zawodowych, ale

⁷K. Boczar, Doświadczenia spółdzielczości w krajach Europy Zachodniej i możliwości ich wykorzystania przez polską spółdzielczość rolniczo-handlową, Rolniczo-Handlowa Izba Gospodarcza "Samopomoc Chłopska", Warszawa 1992.

także kwalifikacji moralnych, ukształtowanych postaw samorządowych, postaw motywacyjnych i innowacyjnych.

Autentyczny spółdzielczy charakter gospodarowania, w wyniku zaistnienia integralnej współzależności i niesprzeczności interesów indywidualnych, grupowych z ogólnospołecznymi oraz poprzez mechanizm samorządowy i gospodarczej demokracji, może w sposób istotny przyczynić się do przewyciężenia w rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw procesów alienacyjnych, a jednocześnie do powstawania klasy średniej.

Przyjmujemy dwie podstawowe tezy odnośnie roli i znaczenia spółdzielczej metody gospodarowania w rozwoju społeczności lokalnych. Pierwsza teza głosi, iż grupowe formy działalności gospodarczej, takie jak: spółdzielnie, spółki, fundacje, stowarzyszenia tworzą najtańsze i jednocześnie najbardziej efektywne w sensie ekonomicznym i społecznym miejsca pracy. Łączą one bowiem skromne osobiste środki z zapewnieniem miejsca pracy i poczucia stabilizacji, wyzwalaając aktywność społeczną i samodzielność gospodarczą mieszkańców lokalnych społeczności. Druga teza implikuje stwierdzenie, że grupowe formy działalności gospodarczej, tj. ich zasady i cele działania są najbardziej otwarte na ogół społeczności. W tych formach może ujawnić się aktywność osobista, która dopiero później - po zdobyciu doświadczenia - nabiera cech samodzielnej inicjatywności gospodarczej.

Jednocześnie trzeba stwierdzić, że bardzo powoli i z wielkimi oporami zdobywa sobie prawo obywatelskie autentyczna, odideologizowana spółdzielcza metoda gospodarowania w rozwoju różnych form aktywności społeczno-zawodowej, zwłaszcza w społecznościach lokalnych.

Istnieje pilna potrzeba wypracowania konstruktywnego programu upowszechniania i wdrażania spółdzielczej metody gospodarowania w rozwoju przedsiębiorczości w skali całego kraju, regionu i poszczególnych

społeczności lokalnych. Na dzisiaj istnieje w pierwszej kolejności przede wszystkim potrzeba wypracowania spójnego systemu, spójnej koncepcji regionalnego wspomagania, inicjowania i rozwoju poprzez spółdzielczą metodę gospodarowania, biorąc za podstawę społeczności lokalne, wszystkie instytucje i organizacje działające na terenie wsi, a zwłaszcza władze lokalne i samorząd terytorialny.

Zakończenie

Kończąc podjęte w referacie rozważania trzeba stwierdzić, że przyjęcie systemu społecznej gospodarki rynkowej implikuje - jak sądzę - najbardziej skuteczną i efektywną, ze względu na jej wymiar ekonomiczny i społeczny, strategię rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności lokalnych. Jednakże biorąc pod uwagę daleko idące różnice w poziomie gospodarczym, politycznym, społecznym, kulturowym i ogólnocywilizacyjnym społeczności lokalnych w Polsce, trzeba będzie wypracować do nich różne warianty modelowych rozwiązań, a więc konstruować i kreować różnorodne jakościowo algorytmy rozwojowe, najbardziej właściwe i odpowiednie dla stopnia zróżnicowania społeczności lokalnych. Uwzględniając zróżnicowany poziom cywilizacyjny, społeczno-gospodarczy i społeczno-kulturowy społeczności lokalnych w naszym kraju, istniejący w nich stan bezrobocia oraz możliwość występowania przedsiębiorczości w poszczególnych układach wioskowych, gminnych i regionalnych według różnych typów własności a zwłaszcza w wyniku grupowych form aktywności, wyróżniamy 9 takich zróżnicowanych przestrzennie układów, powstałych z przecięcia trzech poziomych i pionowych pasm Polski.

Wyróżnione w ten sposób jednostki badawcze wydają się być szczególnie interesujące, jako przedmiot przyszłych badań, o wysokich walorach poznawczych i aplikacyjnych.

IBS

42846